

Твори інклюзивного змісту в початковій школі

1. Твори про інклюзію в програмі для читання початкової школи.
2. Інклюзивні твори, рекомендовані для позакласного читання в початковій школі.
3. Інклюзивні сюжети народних і класичних літературних казок.
4. Сучасна література про рівність людей незалежно від їх фізичних, фізіологічних або інших особливостей.

Твори про інклюзію в програмі для читання початкової школи

- Згідно Концепції Нової української школи одними з 10 ключових компетентностей нової школи є соціальна та громадянська компетентності. Це «усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття».

- “...громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя...”

Підручники з літературного читання та хрестоматії за програмою НУШ

- “Українська мова та читання 2 клас” 1 та 2 частини, Микола Вашуленко, Оксана Вашуленко, Надія Васильківська, Світлана Дубовик;
- “Українська мова та читання 3 клас” 1 та 2 частини, Микола Вашуленко, Оксана Вашуленко, Надія Васильківська, Світлана Дубовик;
- Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах;
- Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах;
- Сапун Г. М. “Українська мова та читання 2 клас” 1 та 2 частини;
- Сапун Г. М. “Українська мова та читання 3 клас” 1 та 2 частини;
- Віра Науменко “Літературне читання 4 клас”

“Українська мова та читання 2 клас” (1 та 2 частини) М.Вашуленко, О.Вашуленко, Н.Васильківська, С.Дубовик (2019)

Підручник спирається на програму Нової Української Школи, складену під керівництвом О. Савченко.

Творів інклюзивної тематики не містить.

“Українська мова та читання 3 клас” (1 та 2 частини), М.Вашуленко, О.Вашуленко, Н.Васильківська, С.Дубовик (2020)

Підручник спирається на програму Нової Української Школи, складену під керівництвом О. Савченко.

Твір на інклюзивну тематику - оповідання Анатолія Григорука “Гра в шашки”.

Анатолій Григорук

ГРА В ШАШКИ

У Києві, в одному з наймальовничіших куточків, що зветься Русанівкою, жила дівчинка Уля.

Щоранку по сніданні Уля із своєю бабусею виходили на прогулянку подихати свіжим повітрям, чи, як жартувала бабуся, «нагуляти дівочі рум'янці». Вони бродили над порослим вербами каналом, уголос читали на лавочці казки, а подеколи брали на човнярській станції човна й залюбки каталися між галасливих табунців чайок і диких качок.

Одного разу, вертаючись додому, Уля побачила біля свого під'їзду незнайомого хлопчика. Він сидів у легенькому, на велосипедних колесах візку, під парусовим шатриком від сонця, а на колінах у нього лежала груба, з барвистою обкладинкою книжка. Проте хлопчик зовсім не збирався гортати її. Він був якийсь примарнілий на личку, сумний і до всього байдужий.

— Ти що, наш сусід? — підступила до хлопчика Уля. — Досі я тебе тут не бачила.

— Ми переїхали сюди два дні тому, — дещо насторожено й наче знехотя відповів хлопчик.

— А чого ти не йдеш погуляти над каналом? Там така краса! Й мало не до самісінького неба б'ють водограї.

Хлопчик мить помовчав, а тоді ледве чутно прошепотів:

— Мені не можна. В мене хворі ноги.

Уля зрозуміла, що повелася не зовсім тактовно. В душі їй зворухнулося гостре співчуття до хлопчика. Щоб хоч якось загладити свою необачність, вона легенько доторкнулася до його руки й запитала:

— А хочеш, пограємо в шашки?

Я б з радістю, — сказав хлопчик. — Та гравець з мене нікудишній.

— О, не бійся, я теж не гресмейстер, — усміхнулася Уля.

Коли бабуся принесла їм шашки, Уля спритно розставила їх на дошці й великодушно запропонувала:

— Нехай твої будуть білі. За ними — перший хід. А це хоч і маленький, але шанс перемогти.

Уля навчилася грати в шашки півроку тому й так натренувалася, що інколи навіть вигравала в самого тата. Одначе зараз вона вирішила, що навмисне програє хлопчикові й, може, хоч трохи розважить його. Тим часом хлопчик виявив наполегливий характер. Він чинив завзятий опір, і Уля поступово так захопилася грою, що геть забула про свій намір.

— О, який ти хитрик! — щоразу, роблячи свій хід, промовляла вона й раптом вибудувала таку мудру комбінацію, що хлопчик втратив аж три свої шашки, а її, Улину, пропустив у дамки.

Тепер у нього не було вже ніякісінької надії на рятунок, і він, ніяково усміхнувшись, звів догори руки на ознаку того, що здається. Уля спам'яталася, та було пізно. Аби втішити хлопчика, вона сказала:

— Мій тато в таких випадках любить повторювати: «За одного битого двох небитих дають». Ти не засмучуйся. Ми тепер щодня з тобою гратимемо, й ти обов'язково натренуєшся. А зараз можна я тебе трохи покатаю?

Не чекаючи згоди, вона зрушила з місця візок і прудко покотила його по асфальтовій доріжці.

Весело мигтіли в колесах блискучі шпиці.

Лопотів на вітрі парусовий шатрик.

А якийсь рудий проворний горбець стрибав позаду них і голосно, мало не на всю Русанівку, цвірінкав, ніби просився до їхнього товариства

Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах. Уклад. Тетяна Стус. Видавництво Старого Лева, 2016.

Твір на інклюзивну тематику - казкове оповідання Ірен Роздобудько “Дикі образи дикобраза”.

Ірен Роздобудько

“Дикі образи дикобраза”

Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах. Уклад. Тетяна Стус. Видавництво Старого Лева, 2016.

Твір на інклюзивну тематику— уривок з повісті О.Дерманського “Маляка принцеса драконів” — “Мрія Маляки”.

О.Дерманський “ Мрія Маляки ”

Маляку взагалі-то по-справжньому не так звати. Колись, у дитинстві, Маляку звали Марійкою. А ім'я Маляка до неї просто причепилося.

У дитинстві в Маляки були труднощі з дикцією, тобто з вимовою. І язик не завжди в потрібне місце ставав. Так от.

У дитинстві дорослі часто питали Маляку, як її звати. У дорослих є така дурна звичка: питати в дітей їхні імена. Особливо часто вони запитують чомусь саме тих дітей, котрі мають проблеми з дикцією. От і в Маляки по кілька разів на день питали.

А Маляка їм відповідала. Відповідала вона по-правильному, але виходило не по-правильному: замість «Марійка» в неї виходило «Маляка». Я вже пояснював чому — через труднощі з вимовою. І через язик. Сама Маляка тут узагалі ні при чому.

Ото ж вона так собі відповідала й відповідала. А дорослі — народ довірливий, подумали, що це все серйозно. Тоді й почали називати Маляку Малякою. Попервах мама з татом щось таке пригадували, буцімто називали доньку Марійкою, але скоро й вони звикли.

Тепер Марійкою Маляка тільки зошити підписує, а представляється всім Малякою. Тож знайомтеся — Маляка. А вас як звати? Дуже приємно.

Так ось. Маляка просто марила всім, що хоч якось стосувалося принцес. Навіть драконами. Тільки от принцесою вона мріяла стати, а драконом не дуже. Навіть дуже не хотіла. Але дуже хотіла бодай разок на драконі покататися. Якось Маляка прочитала в грубій енциклопедії, що на далекому острові Комодо живуть майже справжні дракони — величезні ящірки — вар'ани.

Одного разу на Різдво Маляці подарували глиняну скарбничку-кота. Відтоді вона почала кидати туди копійки — збирати на подорож до драконячого острова. Мабуть, уже всі здогадалися, навіщо Маляка хотіла потрапити на Комодо? Правильно — на драконах покататись. Але поки гроші не назбиралися, Маляка драконів просто малювала по всіх усюдах. На полях у зошитах, на шпалерах у своїй кімнаті, на спинці татової курточки. А одного разу навіть на справжній гарматі — крейдою.

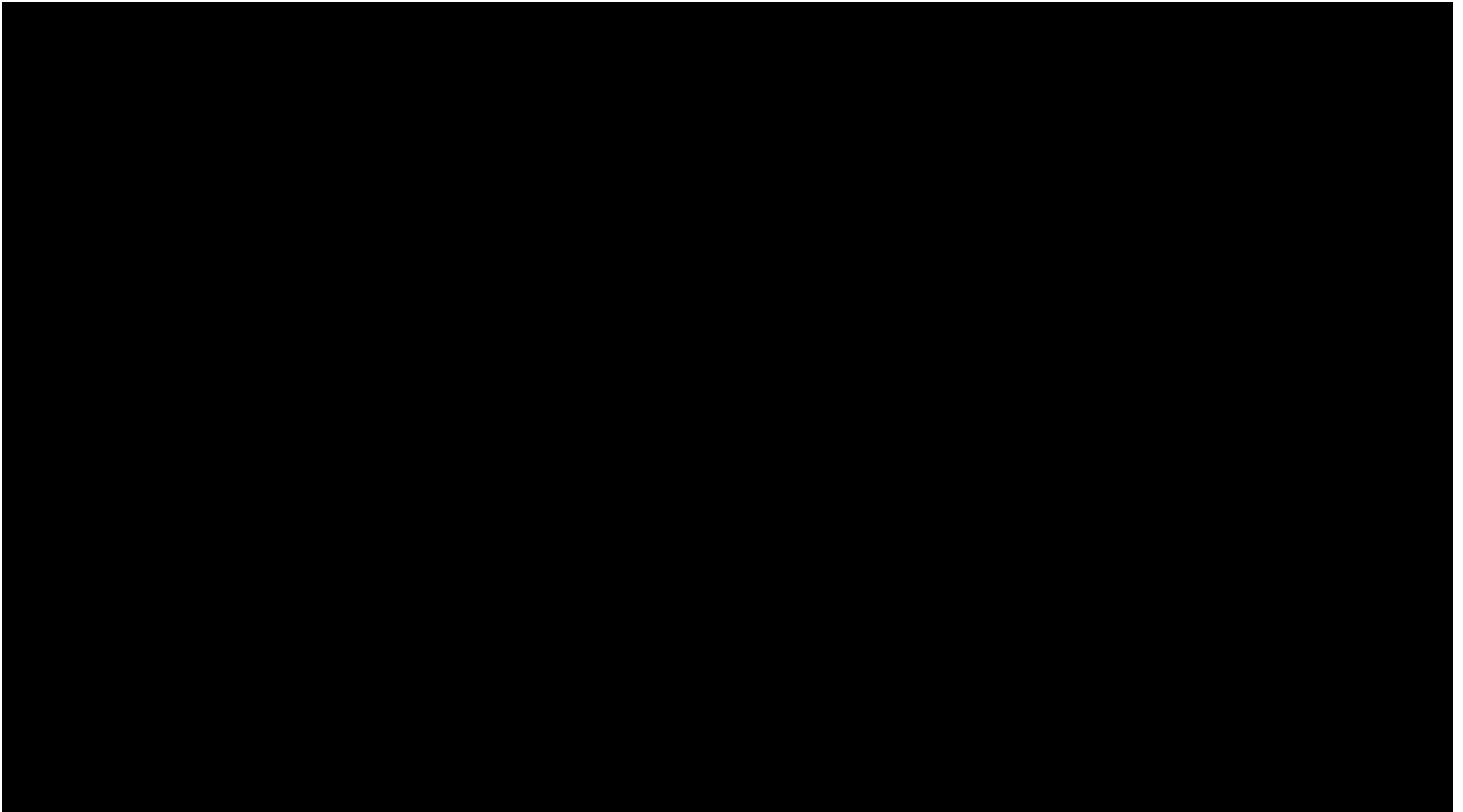
Зрозуміло, що на війні Маляка ні разу не була і у війську не служила. Зрозуміло, що не дуже віриться про гармату. Але я не брешу, чесно — малювала дракона на гарматі. Це було в бабусі на роботі. Роботи ж бо всякі на світі бувають, на деяких роботах і гармати трапляються.

На одній з таких робіт працювала Малячина бабуся. В музеї. Колись вона працювала у школі вчителькою. А потім постаріла, й у школі їй сказали, що треба йти на пенсію. Бабуся дуже не хотіла на пенсію, бо дуже любила дітей і навіть потрошечку віддавала їм своє серце. В неї й книжка така улюблена на столі завжди лежала — «Серце віддаю дітям». Бабуся так довго працювала в школі і поділилася своїм добрим серцем зі стількома дітьми, що зрештою їй самій мало що лишилося.

Тим-то виснажене бабусине серце часто боліло.

Школярі теж дуже любили Малячину бабуся і не хотіли відпускати її на пенсію, тому пішли і сказали про це директорові школи. Директор уже мало не лишив бабуся працювати далі, але на радощах вона так розхвилювалася, що довелося викликати швидку допомогу. Коли бабуся виписали з лікарні, до школи її вже не взяли — через стан здоров'я. Тоді бабуся сказала, що все життя була серед людей і тепер не збирається сидіти вдома. Пішла і влаштувалася в музей — квитки продавати. Хоч тут їй було краще, ніж удома, Маляка бачила, що бабуся сумує за школою і за школярами. Як же Маляці хотілося, щоб бабусине серце знову стало здоровим і щоб її знову взяли працювати вчителькою. Але ж як цьому зарадити? Маляка не знала. Вона могла лише мріяти.

О.Дерманський “Мрія Маляки” (аудіозапис)

Сапун Г. М. “Українська мова та читання 2 клас”
1 та 2 частини

Сапун Г. М. “Українська мова та читання 3 клас”
1 та 2 частини

Твори інклюзивної тематики не представлені

Віра Науменко “Літературне читання 4 клас”

Твори інклюзивної
тематики не
представлені

Інклюзивні твори, рекомендовані для позакласного читання в початковій школі

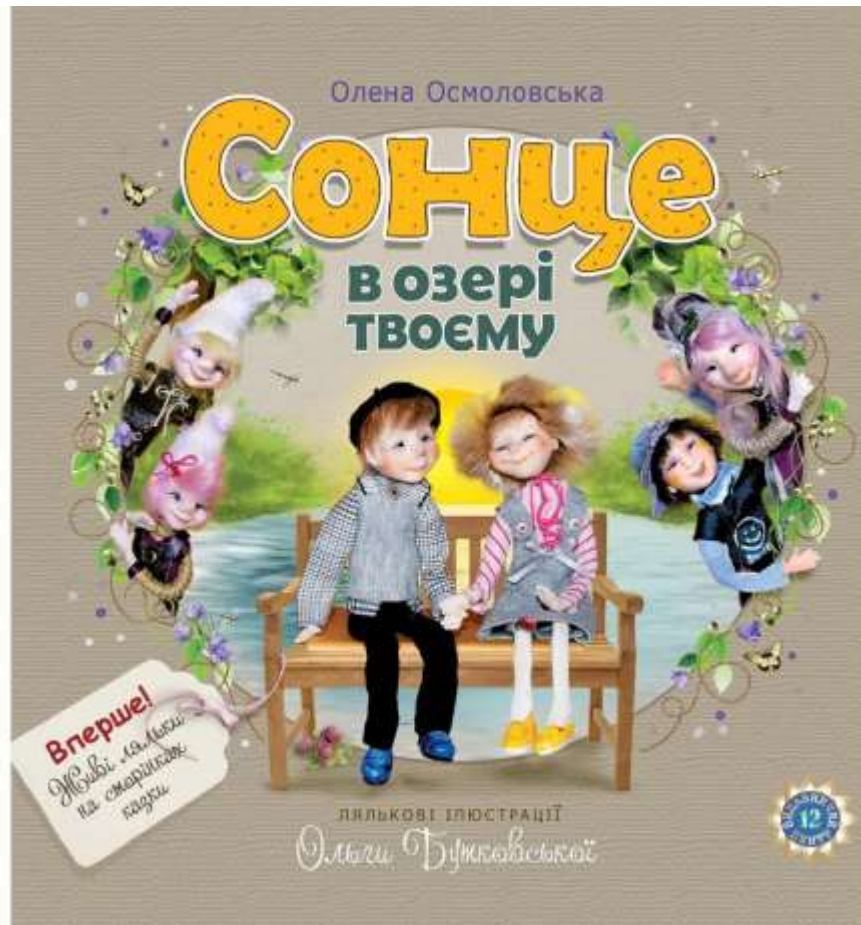
Катерина Єгорушкіна “Будиночок з води”,
видавництво «Класика» Стефана Недериці, 2011
р.

Катерина Бабкіна “Гарбузовий рік”, видавництво “Старого Лева”, 2014 р.

Катерина Бабкіна “Шапочка і кит”, видавництво “Старого Лева”, 2015 р.

Олена Осмоловська “Сонце в озері твоєму”,
Видавничий центр “12”, 2020 р.

Оксана Драчківська “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама”, Видавництво “21”, “Чорні вівці”, 2019 р.

Лариса Ніцой

Дві бабуськи в незвичайній школі

або скарб у візку

Лариса Ніцой “Дві бабуськи у незвичайній школі або скарб у візку”, видавництва “Самміт-книга”, 2016 р.

Оксана Луцевська “Авіа, пташиний диспетчер”, видавництво “Грані-Т”, 2015 р.

Інклюзивні сюжети народних і класичних літературних казок

- мандрівний сюжет про хлопчика-мізинчика у українських, японських народних казках, творах братів Грімм, Ш. Перро;
- «Маленький Мук» В. Гауфа;
- «Івасик-Телесик»;
- «Сіра шийка»;
- «Кривенька качечка»;
- «Казка про Івана-Богатиря»;
- «Непохитний олов'яний солдатик» Г. К. Андерсена.

Сучасна література про рівність людей незалежно від їх фізичних, фізіологічних або інших особливостей

- «Опікуни для жирафа» О.Луццевської, Є.Гайдамаки,
- «Магда і вітер» І. Мориквас,
- «Здолай булінг із героями казок» Елеонори Форнасарі,
- «Я все зможу» Дженіфер Море-Мальїнос.